

Itämeren alueen rajaturvallisuusyhteistyö – Suomen aikaansaama menestystarina

Jaakko Kaukanen
Kenraaliluutnantti
Rajavartiolaitoksen päällikkö

Itämeri on sen rantavaltioille yhteinen mahdollisuus, mutta yhtä lailla se jakaa alueen ongelmat, kuten merellisen suuronnettomuusuhkan ja rajat ylittävän kansainvälisen rikollisuuden. Yleisesti tunnustetun rajaturvallisuusajattelun mukaisesti naapurivaltioiden välinen rajayhteistyö on välttämätöntä hallitulle ja turvalliselle rajatilanteelle. Vastaavasti yhteisellä merialueella jokaisen valtion on annettava panoksensa tähän yhteistyöhön.

Itämeren alue on viime vuosina kehittynyt geopoliittisesti aiempaa tärkeämmäksi. Alueen maiden intressit erityisesti turvallisuuden ja talouden aloilla ovat kasvaneet, mikä on lisännyt jännitteitä ja heikentänyt alueen maiden valmiuksia rakentavaan yhteistyöhön. Noin 25 vuotta sitten geopoliittinen tilanne oli myös murroksessa, mutta kehityksen suunta oli paljon myönteisempi.

Tuolloin Neuvostoliiton hajoaminen ja kylmän sodan päättyminen muuttivat Itämeren alueen rajaturvallisuuden toimintaympäristöä perusteellisesti. Viro, Latvia ja Liettua saivat takaisin itsenäisyytensä ja ryhtyivät rakentamaan rajaturvallisuusjärjestelmäänsä lähes tyhjästä. Tässä työssä Suomi ja Rajavartiolaitos antoivat arvokasta tukea kaikille kolmelle maalle. Saksat yhdistyivät, Puola asemoitui länteen ja Venäjä Neuvostoliiton seuraajamaana rajoittui Itämerellä vain Kaliningradiin ja Suomenlahden pohjukkaan. EU:n jäsenenä Itämeren maat Venäjää lukuun ottamatta ovat nyt myös osa vapaan liikkuvuuden takaavaa Schengen -aluetta.

Suomi ja Rajavartiolaitos ovat alusta lähtien olleet aktiivisia Itämeren alueen rajaturvallisuusviranomaisen yhteistyörakenteita kehitettäessä. Konkreettisimpana tuloksena tästä kehitystyöstä vuonna 1996 Suomen aloitteesta perustettiin Itämeren alueen rajaturvallisuuden yhteistyöelin (Baltic Sea Region Border Control Cooperation, BSRBCC), jonka työhön osallistuvat kaikkien Itämeren alueen sekä lisäksi Norjan ja Islannin rajaturvallisuusviranomaiset. Yhteistyössä on alusta alkaen painotettu operatiivisuutta ja käytännölläisyyttä. Yhteistyömuotoina voidaan mainita yhteiset rajaturvallisuusoperaatiot ja riskianalyysit sekä päivittäinen tiedonvaihto.

Itämeren alueen toimintaympäristö on kehittynyt aikaa myöten niin, että Venäjää lukuun ottamatta kaikki rantavaltiot ovat Euroopan Unionin jäseniä ja voisivat näin ollen toteuttaa rajaturvallisuuden yhteistoimintaansa tässäkin viitekehyksessä. BSRBCC:n olemassa olon tarve ei kuitenkaan ole poistunut tai edes vähentynyt. Se nimittäin on ainoa rajaturvallisuusalan yhteistyöelin, joka kokoaa saman pöydän ääreen kaikki Itämeren alueen toimijat - siis myös Venäjän.

BSRBCC:n lisäksi on luotu muita alueellisia yhteistyöjärjestelyitä. Suomen, Venäjän ja Viron kolmikantainen rajaturvallisuusyhteistyö käynnistyi jo vuonna 1994 Suomen aloitteesta. Alkuvaiheen merkittävimpana tuloksena voidaan pitää Viron ja Venäjän rajavartiolaitosviranomaisten keskinäisen yhteistyön kehittymistä sekä säännöllisen yhteydenpidon aikaansaamista. Kolmikantaisessa rajavartioyhteistyössä laaditaan yhteisiä analyysejä, vaihdetaan tietoja sekä järjestetään yhteisiä operaatioita ja harjoituksia. Vuosittain esimerkiksi järjestetään kolmikantainen meripelastusharjoitus Suomenlahdella.

Itämeri on maailman vilkkaimmin liikennöityjä meriä, ja sen meriyhteydet ovat elintärkeitä rantavaltioille. Vilkas rahti- ja matkustajaliikenne asettaa myös haasteita meripelastusyhteistyölle. Itämeren rajavalvontayhteistyöllä onkin ollut myös merkittävä meripelastuksen yhteistyötä tehostava rooli. Korostuneesti tämä on tullut esille etenkin Suomenlahdella, jossa vilkkaan risteävän liikenteen ja öljykuljetusten vuoksi merellisen suuronnettomuuden riski on erityisen suuri.

Kuten alussa totesin, kuluneen kahden vuoden aikana olemme olleet todistamassa Itämeren alueen viimeisintä geopoliittisen tilanteen muutosta. Kylmän sodan päättymistä seurannut myönteinen yhteistyösuhdanne on heikentynyt kansainvälispoliittisen jännityksen lisääntyessä alueella.

Vaikka geopolitiikan realiteetit ovatkin palanneet näyttävästi Itämerelle, on kuitenkin hyvä pitää mielessä, että yksikään sen rantavaltioista ei pärjää omillaan monialaisessa merellisessä suuronnettomuudessa eikä pysty yksin torjumaan rajat ylittävää kansainvälistä rikollisuutta. Näiden vaikutusten hallitsemiseen tarvitaan kaikki saatavilla olevat voimavarat. Tästä lähtökohdasta Rajavartiolaitos pyrkii jatkossakin pragmaattisella lähestymistavallaan ylläpitämään ja kehittämään kaikkien Itämeren alueen raja- ja meriturvallisuusviranomaisten välistä yhteistyötä.

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).